

WAAROM NIET EENS IN TRAM 1 BLIJVEN ZITTEN TOT AAN DE BOTESTRAAT, VOOR EEN HALF DAGSKE WONDELGEM? HIER STAAN AL EEN PAAR WEETJES VOOR BEGINNERS.

Kirremelkzickers, dat is de bijnaam die oudere Gentenaars nog steeds kennen voor de Wondelgemmaren. Toen de gemeente nog volledig landelijk was, hadden de keuterboertjes het hier niet breed. Al wat ze konden missen, moesten ze verkopen om in het onderhouden van hun grote gezinnen te voorzien. Melk en boter gingen naar de Gentse markt of gingen mee op de melkronde van huis tot huis. Voor eigen gebruik restte vaak alleen de karnemelk (kirremelk) die gedronken of gegeten werd als pap met roggemeel, of diende als basis voor de “toatiespap”. Veel karnemelk drinken is nogal stimulerend voor de nieren en blaas. En alles wat er bovenaan in gaat, moet er onderaan uitkomen, vandaar...

Wondelgem is een verstedelijkte deelgemeente van Gent. De oppervlakte bedraagt 581 hectare er is zijn 16.932 inwoners. Wondelgem blijft aantrekkelijk in 2018 verhuisden 530 mensen van de binnenstad naar hier, wat ons de snelst groeiende deelgemeente maakt.

Dat heeft zeker ook te maken met de bereikbaarheid. Drukke verkeersassen zoals de R4, de trein, verschillende buslijnen en de best bezette tramlijn van Gent passeren hier allemaal. Met de fiets is de verbinding nu ook makkelijk geworden via het Westerringspoor en de brug naar de Rabotwijk.

Het kloppende hart van de gemeente is den Dries aan de kerk. Dat is niet altijd zo geweest: vóór de bouw van de huidige Sint-Catharinakerk (in de late 17e eeuw) was de Bloemekenswijk nog de echte dorpskern.

STAD.GENT/ERFGOEDWANDELPLANNEN

EEN HALF DAGSKE MARIAKERKE

De wandeling leidt je langs het belangrijkste erfgoed en de mooie groene plekken. Je leest de geschiedenis van de kerk, de kastelen en een paar legendarische bewoners en pikt natuurlijk een stukje Bourgoyen mee.

EEN HALF DAGSKE SINT-AMANDSBERG

Een wandeling en fietstocht door deze deelgemeente van bloemisten en bloende-kappers, langs het beginhof en het Campo Santo, met verhalen over vergeten personages en de Turkse (en West-Vlaamse) inwijkelingen.

EEN HALF DAGSKE SINT-DENIJS & AFSNEE

Tussen de Leie en de steenwegen liggen deze twee gemeenten waar velen enkel komen om te gaan winkelen of om er doorheen te rijden. Maar op deze wandeling vind je onverwachte schoonheid in de contrasten.

Cultuur Gent realiseerde dit plan in samenwerking met het Bewonersplatform Wondelgem. Met dank aan de Heemkundige en Historische Kring Wondelgem, Wondelgemse Wandelvoets en Davidfonds Wondelgem. Bijzondere dank aan Rudy DeGroot, Jozef Van de Veire en Dirk Buys. Illustraties Lukas Verstraete, Juli 2019. V.U. Mieke Hullebroeck, stadhuis, Botermarkt 1, 9000 Gent.

1 SINT-CATHARINAKERK

De eerste parochiekerk van Wondelgem stond niet hier op den Dries maar in de Maisstraat. Die middeleeuwse kerk raakte echter tijdens de godsdienststoeboelen in 1569 zwaar beschadigd om uiteindelijk zelfs door het calvinistisch bevind van Gent afgebroken te worden (er blijft nu geen spoor meer van over). Een eeuw later, toen de katholieken het heft weer stevig in handen hadden, koos bisschop Albertus de Hornes deze plek voor de nieuwe Sint-Catharinakerk, opgetrokken in sobere barokstijl. De kerk was klaar in 1687 maar werd pas twintig jaar later ingewijd door een andere bisschop, Philippus Van der Noot. Onder het fronton staat zijn wapenschild met vijf Sint-Jacobsschelpen en de leuze Respicie finem: wees het einde indachtig.

Tegen het begin van de 20ste eeuw telde Wondelgem veel meer parochianen en moest de kerk nog groter worden. Bij die verbouwingen — het schip werd met vier traveeën verlengd — is de gevel volledig afgebroken en dan enkele meters verder weer helemaal opgebouwd. Vandaag is de kerk enkel toegankelijk voor erediensen, maar vanaf eind 2019 zal je er hopelijk ook veel orgelconcerten kunnen horen. Dan komt er een nieuw Contius-orgel in de kerk, een barokorgel met 27 registers.

De kerk is toegewijd aan St-Catharina en St-Marculphus (of Markoen). Zij kregen in 1915 zeven statuen op het kerkhof met episoden uit hun leven. Die dienden voor de bedevaarders die een omgang wilden doen en hulp wilden inroepen tegen pakweg syfilis (Sint-Markoen) of het katrienewiel (Sint-Catharina). Aan de twee beschermheiligen zijn in Wondelgem trouwens twee eeuwenoude broederschappen verbonden, die nog altijd bestaan. Je herkent ze op hoogdagen in de kerk aan hun groene en rode toga's.

2 KERKHOF

Sinds 1978 wordt er niemand meer begraven op het rustieke kerkhof, maar je kan er wel op zoek naar een paar beroemde Wondelgemmaren. Petrus Debbaut (+1916) was de allereerste postbode van de gemeente en staat ook zo op zijn grafmonument afgebeeld. Naast hem lag André De Muynck die, via de post, een bruid vond in Indonesië. In een groot grafmonument ligt Elisabeth de Hemptinne (+ 1977), een minder bekende nakomeling van de Gentse familie die haar fortuin niet maakte in de katoenwereld maar in motorolie. Dokter Joseph Gieters (+1964) was burgemeester van Wondelgem. Michael Lummerzheim (+1922) emigreerde vanuit Duitsland om hier een infabriek op te richten en uit te groeien tot één van de belangrijkste industrieën van de gemeente. Een keurig gerestaureerd graf is van de familie van schrijver en Nobelprijswinnaar Maurice Maeterlinck. Zijn broer Oscar (+1891) overleed op amper 21jarige leeftijd aan een longontsteking nadat hij door het ijs was gezakt.

3 VROONSTALLEDRIES

Een dries is een gemeenschappelijke weide, een stuk publieke grond waar de dorpelingen hun veen op mochten laten grazen. Dat gebeurde hier nog tot in de 19de eeuw, toen er bomen werden aangeplant. Ook toen mochten de aangezengde bewoners er nog steeds hout kappen voor hun eigen gebruik. Vandaag niet meer natuurlijk, maar toch is “den Dries” nog altijd een belangrijke publieke plek voor Wondelgem, zeg maar de sociale slagader en het epicentrum voor verschillende buurtfeesten. De eigenlijke naam, Vroonstalledries, is trouwens afgeleid van frauna (van de heer) en stalla (erf: erf van de heer dus).

In het parkje staat voor de ingang van de kerk een sobere obelisk. Het is het monument voor de oorlogslachtoffers, in de volksmond “den Steen”. Ontwerper noch bouwjaar bekend. De inscripties vermelden zowel de geseuvelde Wondelgemse soldaten van WO I en WO II als de burgerslachtoffers. Daarbij hoort ook de Vrijheidsboom, een Amerikaanse eik die tegelijk met het monument in het bloemenperk werd ingeplant. Iets verderop staat de Eeuwfeestboom. Deze paardenkastanje werd in 1930 geplant op de hoek van de Vroonstalledries, Sint-Markoenstraat en een pad dat leidt naar de kerk. Een herinnering in Wondelgem aan de viering van het Belgische eeuwfeest.

4 DE LIBERTEY

Het woonzorgcentrum ontleent zijn naam aan de vroegere aspanning “In de Liberty” waar de handboogschutters van Sint-Sebastiaan hun lokaal hadden. Vanaf 1833 huurde het “Armenbestuur” van de gemeente de ruïne lokalen om ze uiteindelijk af te breken en in de plaats het rustoord “Sint-Jozef” te bouwen, tot begin de jaren 1980 beheerd door de zusters Marcolien-Franciscanessen. Het huidige woonzorgcentrum dateert van 2007. Wie er op bezoek gaat moet zeker eens letten op het standbeeldje van de Kirremelkzicker. Bert Herremann kapte het naar de beeltenis van boer Maurice Stobbeleir, die bereidwillig model had gestaan. Nog steeds wordt hier elk jaar in november een verdienstelijke Wondelgemmar als “Kirremelkzicker van het jaar” in de bloemetjes gezet. Dan plak het beeld ook karnemelk, als de plaatselijke versie van Manneke Pis.

5 CAFÉ DE VOERMAN

De Voerman werd kort na de Eerste Wereldoorlog gebouwd als café. Dat was een zeldzaamheid, want meestal werd er toen nog geschonken als bijberoep in een voor-kamer van een woonhuis. Tussen 1930 en 1983 (!) stonden Achiel Dossche en vooral Lucas Steyeraer achter de tap om er blindelings de perfecte schuimkraak te zetten. Achiel was voerman (vandaar de naam), die met grote plaate vier-wielkarren en stevige trekkapdraden balen katoen vervoerde. Later nam hun dochter Maria en kleindochter Carine de zaak over, tot op van-

daag. Het interieur is intussen aangepast aan de moderne noden, maar de geschiedenis van deze familiezaak ademt nog steeds uit de muren.

6 HOEVE LOOTENS

Deze typische langgevelhoeve dateert van het einde van de 17de eeuw, waarschijnlijk afgewerkt in hetzelfde jaar als de Sint-Catharinakerk (1686). Tot in de jaren 1980 was het nog een actieve boerderij. De laatste bewoners waren Octaaf Lootens en zijn vrouw Maria. Elk jaar lieten zij heel Wondelgem binnen op hun boerenhof, om tussen de fruitbomen de Driesfeesten te vieren, het bekende weekend gevuld met kinderspeel, wafels en optredens in de muziekkoor. Zij zetten tijdens hun pensioen nog mee hun schouders onder vzw Hoeve Lootens, die er nu (na hun dood) nog voor zorgt dat er regelmatig verder gevierd kan worden tussen de bomen. Niet alleen tijdens de Driesfeesten, maar ook aan de trappistenbar tijdens de melkernis of aan de occasionele boomgaardcafés.

7 DE TUINWIJK

De Korte Kerkstraat, de Van Cauwenbergelaan en de van der Nootstraat vormen de zogenaamde Tuinwijk, de eerste verkaveling in Wondelgem (1923). De woningen hadden niet alleen achteraan maar ook vooraan een kleine tuin, vandaar de naam. De huizen aan de rechterkant van de Van Cauwenbergelaan waren grotendeels arbeiderswoningen, terwijl de huizen links een iets riantier uitzicht hadden. Je ziet er nog een aantal mooie woningen in de bescheiden art deco-stijl van toen.

8 STATION

Het station van Wondelgem is in 1901 opgetrokken in neo-Vlaamse renaissancestijl, gebouwd met uitsluitend Belgische materialen. Tussen de twee wereldoorlogen was het een belangrijk goederenstation op de lijnen Gent-Eeklo-Brugge en Gent-Zelzate-Terneuzen. Het typische stationsplein met de bomenrij is een beschermd dorpsgezicht sinds 2002. Op drukke dagen reed hier tot 150 man op en af met wagens en steekkarren en was de drukte niet te overzien. Die mannen hadden natuurlijk dorst, dus vroeger waren er vier cafés aan het plein, waarvan nu enkel Don Fredo nog tinten papt. Je ziet wel nog het gevelopschrift “In de Sportwereld bij Jules Vermeire” tegenover het station. De trein stopt vandaag nog altijd in Wondelgem, maar er zijn geen loketten meer. Het beschermde gebouw werd in 2019 verkocht aan een architectenbureau.

9 CAFÉ DON FREDO

Dit café heeft zijn naam te danken aan misschien wel de bekendste Wondelgemse sportfiguur aller tijden: wielrenner Fred Hamerlinck. Hij was het derde kind in een gezin met zes kinderen en moest al vroeg aan het werk als steun voor het gezin. Maar zijn fietstalent ging niet onopgemerkt en zo begon hij in 1924 aan de koers. Hij was een klassebak, zowel op de piste als de weg (een straffe achtervolger) en zo won hij bijna 500 wedstrijden, volgens de kenners precies 493. In Spanje kreeg hij de bijnaam “Don Fredo”. Het werd de naam voor zijn café dat hij in 1934 aan het Wondelgemse stationsplein opende, een volks café dat na 85 jaar nog onder het zelfde uithangbord bestaat.

10 DE LIEVE

Hier, in een bocht van het wandelpad, ligt één van de weinige overgebleven stukjes van de oude Lieve. Dat historische kanaal was het resultaat van de zoektocht van de Gentenaars naar een kortere verbinding met de zee. In 1251 kregen ze de toelating van Margaretha van Constantinopel om het eindelijk te graven, een slopend werk dat bijna 20 jaar aan zware mankracht kostte. De Lieve verbond Gent met Damme, destijds een belangrijke haven aan het Zwin. Het was nooit een groot kanaal — er voeren ook geen zeeschepen op maar kleine goederenbootjes — maar was wel een belangrijke levensader voor de Gentse handel. Het nieuwe kanaal van Gent naar Brugge, de Brugsevaart, werd gegraven in de jaren 1613-1623. Dat zou de doodsteek betekenen voor de bloeiperiode van de Lieve, waar vandaag enkel nog eendenkroos en watervogels op dobberen.

11 WIJK DE VOLKSHAARD

De sociale woonwijk De Volkshaard schoot in 1964 uit de grond op de velden van twee boerderijen van het toen nog landelijke Wondelgem. De straten tussen de Lieve en de Evergemsesteenweg gelezen zijn getuigen van een typische woonwijk van de jaren '60, met een combinatie van gezinswoningen en appartementen.

12 WOESTIJNEGOED

De verkaveling uit de vroege jaren 1950 dankt haar naam aan het Woestijnegoed van het geslacht Goethals - van de Woestijne, die er in de 18de eeuw een lustverblijf (Huis van Plaisance) bouwde. Het maakte deel uit van een eeuwenoud abdijdomen dichtbij de Vroonstalledries, waar ook het Vroonhof toe behoorde. De huidige verkaveling neemt ongeveer de ganse oppervlakte in van het voornamelijk middeleeuws hoevecomplex.

13 VROONHOF / MUSEUM

Het Vroonhof is wellicht de oudste bewoonde plek in Wondelgem. Het oorspronkelijke gebouw op een “motte” (een aangelegde aarden heuvel) was de uivalsbasis van de ‘ontvanger’ van de Sint-Baafsabdij. Het domein bleef ook in de volgende verbouwingen in handen van belangrijke notabelen, onder wie een raadslid van de Raad van Vlaanderen. Met de bouw van een schuur in 1870 werd het huis een boerenwoning tot laat in de 20e eeuw. Vandaag is het gerestaureerd als privéwoning. In de schuur van de oude

hoeve vond de Historische en Heemkundige Kring van Wondelgem onderdak. Hun kleine museum is goed gevuld met oude schrijfmachines, een negentiende-eeuwse corbillard (rouwkoffers), religieuze memorabilia, emailborden van oude biermerken, landbouwwerktuigen en de poppen van de Wondelgemse Kirremelkzickers. Daarnaast is het ook een documentatiecentrum met brochures, krantenknipsels, foto's, films en postkaarten die iets met Wondelgem te maken hebben. De vrijwilligers houden er hun café met Leuvense stoff open op elke eerste zondag van de maand (10:00 tot 13:00), behalve in juli, augustus en september. Iedereen welkom!

14 TER DURMENPARK

Het langgerekte park naast de Industrieweg bestaat uit bos, graslanden en water en er zijn drie speelzones voor kinderen. Het Wondelgemse stuk van het park is uitgegraven als een smalle vallei met een waterloop, een nieuw stukje ‘Lieve’ als het ware. Die trekt vissen, vogels, amfibieën en insecten, water- en oeverplanten aan. Hoewel het park kleiner is uitgevallen dan oorspronkelijk voorzien, vervult het wel goed zijn rol als groene buffer tussen de drukke verkeer en de verkavelingen zoals de Lange Velden.

15 DE NEPTUNUS

De Gentse industrieel Robert Vandesteene opende zijn openluchtzwembad Neptune in de warme zomer van 1947. Voor de vulling van de kuip gebruikte hij twee waterputten van 50 meter diep, waardoor het water altijd opmerkelijk koud was, maar dat kon de pret niet deren. De ligweide, het terras met fonteinen, de duiktoren en de cafeteria stroomden onmiddellijk vol met enthousiaste badgasten. Eind de jaren '60 liepen de bezoekerscijfers soms zelfs op tot enkele duizenden mensen per dag. Een minpuntje: het bad was een paar centimeter te kort om te voldoen aan de Olympische afmetingen...

De eigenaar hield zelf strikt toezicht op de goede zeden. Lange tijd was een bikini voor vrouwen verboden, net als witte zwembroeken voor mannen. Op de ligweide ook geen geflikflooi! Halffweg de jaren '70 kwam het complex in handen van de gemeente (kort daarna de stad Gent) en in 2004 gebeurden de laatste ingrijpende renovatiewerken. Nu zijn er een groot bad (30m op 12m) en een klein bad (7m op 12m), open in juli en augustus. Op dezelfde site kwam ook de sportzaal Neptunus, het voetbalterrein waar de AA Gent Ladies hun thuismatchen spelen, ontmoetingsplaats De Zulle en petanqueclub De Schorpioen.

16 VROUWENSTRAAT

In de Vrouwenstraat (nr 81) staat nog een prachtig landhuis uit de jaren 1920. Het is geïnspireerd op de romantische Engelse landhuizen: puntegevels met pleister- en vakwerk en leien dak, aan de zuidelijke kant uitgewerkt met een vierkante uitkijktoeren. Verder, op de hoek met de Botestraat, zie je twee Duitse bunkers uit de Tweede Wereldoorlog, zoals je er wel meer vindt in Wondelgem en Mariakerke. Nu staan ze in hun blootje, maar destijds was de hele structuur bekleed met aarde, bezaaid met gras en afgeschermd met een aarden berm aan de voorkant.

17 KASTEEL VYNCKE-BOVEN

In 1802 liet weduwe Van Aken hier haar landhuis “Les Cigognes” (de ooievaars) optrekken in weelderige empiriestijl, inclusief lustuin, weidse grasperken en een vijver.

In de uitdoeken van het domein kwamen bomengroepen waar verschillende paden doorheen kronkelden. Zo bleef elk wandeling toch een beetje een verrassing voor de dame van het huis en haar gezelschap. De familie Geldof liet later het huis vergroten en een oranje- en ijskelder bijbouwen. Tijdens WO II kwamen daar nog een aantal bunkers bij.

Oscar Sprengers kocht het domein na de oorlog. Hij liet alles verbouwen, vormde de lustuin om tot een minigolfterrein en maakte van de fontein een zwembad. Een van de bunkers deed zelfs dienst als volière. In 1980 nam de Stad Gent het uiteindelijk over en maakte van het huis een dagcentrum voor mensen met een mentale beperking. Vandaag zit De Wal in een nieuw complex op het aanpalende terrein. Het landhuis zelf is nu gerenoveerd als sociaal restaurant “Villa Ooievaar”. Mensen met een beperking leren er de kneepjes van het vak en serveren er een betaalbare en lekkere lunch van dinsdag tot zaterdag.

Opvallend aan dit prachtige stukje Wondelgem is dat de tuin weinig verandering onderging. De vegetatie kreeg hierdoor de kans om zich natuurlijk te ontwikkelen. Enkele grasvelden raakten bebost en de oorspronkelijke patronen vervaagden. Je herkent nog wel de kronkelende paden-structuur in het omringende bosje, maar de toegang tot de ijskelder (vandaag een verblijfplaats voor vleermuizen) en de schuilkelders zitten nu verstopt tussen klimop en andere verwilderde kruipplanten. In de vroegere omwalde moestuin staat IN/OUT van Neel De Bruycker: tegelijk een kunstwerk en een coöperatieve serre.

18 DIENSTENCENTRUM

Het kasteel Ruysenhove was in de 16de eeuw omgeven door een brede gracht en een dreef die leidde naar de Botestraat. Op het landgoed woonden verschillende Gentse notabelen en in 1780 werd het eigendom van de familie de Ghellinck de Walle. Zij lieten het herbouwen in de huidige stijl, inclusief de vijver en de Engelse tuin. Het kasteel werd in WO II door het Duitse leger gevorderd. Ze bouwden er een pylon voor Radio Brussel en enkele kleine bunkers. Op het einde van de oorlog werd de zendmast opgeblazen, en alhoewel het kasteel geen strategische betekenis had, werd het tweemaal door de geallieerden gebombardeerd, met grote schade als gevolg.

De laatste bewoner Edmond de Ghellinck de Walle, bijgenaamd ‘den Baard’ vanwege zijn ferme exemplaar, liet na de oorlog opvallend veel toe. Zijn domein werd een liefkoosde plek voor amoreuze escapades en er is meer dan één maagdelijkheid geseuveld onder de “dikke linde van Walles hof”. De kinderloze man liet ook Vlaamse kermisstenen, veldlopen, een cyclocross en schaatspartijen op de vijver. In 1963 stierf den Baard en daarna is het domein verkaveld. Het kasteel werd vanaf 1967 het gemeentehuis. In 2003 is het volledig gerenoveerd en werd ook het politiebureau gebouwd. De vijver is een laatste restant uit het verleden, waar vandaag zowel een paar vissers als de reigers soms een verse vis boven halen.

19 WESTERRINGSPoor

Zoals de naam het zegt, maakte deze oude spoorlijn ooit deel uit van een ringspoorweg die Gent volledig omcirkelde. Het oostelijke deel was klaar in 1872, het westelijke deel in 1923. Echt populair is het traject nooit geworden en in 1952 werden de sporen uitgebroken. Na de sloop kwam er bijvoorbeeld meer ruimte voor de Watersportbaan (1955), en later voor de Blaarmeersen. In de Bourgoyen ligt ook nog een deel van de voormalige verhoogde spoorwegberm. In 1968 plantte burgemeester Frans Louwers op uitnodiging van het Groencomité de eerste boom van het Levensbos op het voormalige tracé aan de Zandstraat. De groenas werd sindsdien systematisch uitgebreid tot de oase die te vandaag is. De vele wandelaars, fietsers, buurtkinderen en konijnen zijn er blij mee.

20 DE ZANDSTUIVERS

In de jaren '50 van de vorige eeuw stonden hier de eerste krulbollen, beoefenaars van een gezellige sport die misschien best kan samenvatten als petanque met houten kaasbollen. Eerst gebeurde het in open lucht en vanaf 1971 op twee overdekte bolbanen. Elke dinsdag- en vrijdagmiddag kan je in Boldersclub “De Zandstuivers” gratis komen spelen. De stoff staat in het midden en de pitten en de limonade zijn aan €1. Als het regent komt er zeker nog een man of tien, en het goeie nieuws is dat er ook weer wat derigers de sport oppikken. Het is dus nog niet gedaan met de aloude Vlaamse volkssport! Om de hoek ligt ook het nieuwe sympathieke café Wondergem, voor wie nog goesting heeft in een pannenkoek achteraf.

21 SINT-GODELIEVEKERK

Dit bescheiden kerkje werd in 1951 gebouwd als hulpkerk voor de Sint-Catharinaparochie. De bouw was fel geplagd, want er stortte een stuk van de zijgevel in na amper een maand. Na een procedureslag werd de kerk dan toch op 6 juli 1952 ingezegend onder aanroeping van de Vlaamse heilige Godelieve van Gistel. De binneninrichting is herhaaldelijk aangepakt, met een laatste grote renovatie in 1995. Van het oorspronkelijke interieur rest weinig of niets.

22 SILKOSE

De woningen in de Molenstraat met hun typische schuine Manchesterdaken zijn een visuele verwijzing naar “het zijdefabriekje” dat hier vroeger stond. De aanpalende rijshuizen naast de fabriek telden destijds maar één WC-ateraan. Iedereen moest dus helemaal rond gaan en daarom sprak men in de volksmond van het “schijtrond”. De NV Compagnie Belge des Produits Textiles Silkose produceerde hier sinds 1927 textiel (niet enkel zijde). Ondanks de economische crisis van de jaren 1930, een zware brand in 1934 en de Tweede Wereldoorlog slaagde het bedrijf er toch in om overeind te blijven. Tot in de jaren 1980 werd er garen getwijd en katoen gekaarden, gekamd en gespind. Het gebouw ging in 1999 tegen de vlakte.

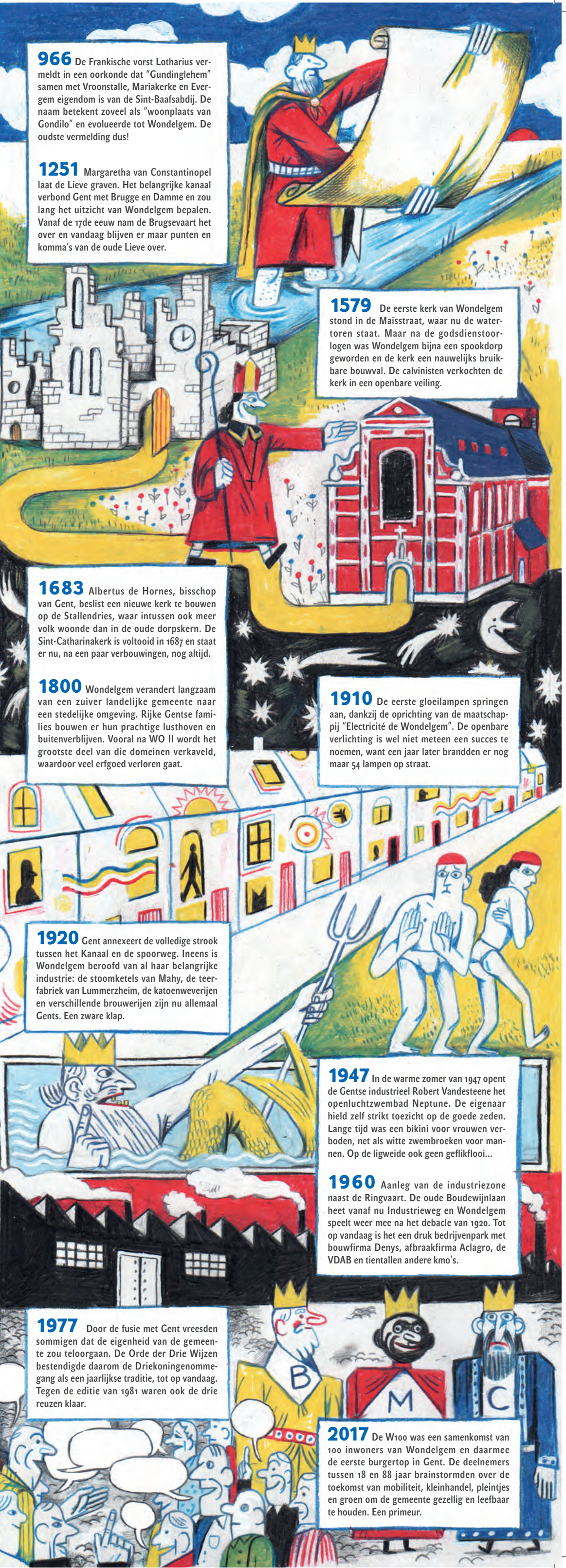
23 KASTEEL MOREK

Het oudste spoor van het domein Morek is te vinden op de zogenaamde kaart van Viglius uit 1576, waarop men kan zien dat de gronden gelegen “tussen t Winkelgat en de Marreck” eigendom waren van Zegher Neyt. Het domein kwam nooit in handen van een adellijke familie, wat tot veel wisselingen van eigenaar leidde. Eén daarvan, een telg van de familie de Graeve, raakte in de 19de eeuw verveeld in een moordzaak. In de toren van het kasteel werd het lichaam van de meid gevonden. De tragedie schopte het tot onderwerp van een marklied: “De vreeschelijke moord van Wondelghem”.

Een andere eigenaar, Charles Danneels, gaf het in 1908 zijn huidige uitzicht. De tuin werd heraangelegd in Engelse landschapsstijl, compleet met vijver, romantisch bruggetje en de Dorische zuilen. Het zou voor lange tijd een geliefde achtergrond worden voor trouwfoto's van Wondelgemse koppels. In 1939 werd het kasteel opgeëist door het Belgisch leger. Nadien verbleven er Duitse officieren en bij de bevrijding kwamen de Polen, dan Canada's, Engelsen en tot 1948 opnieuw Belgische officieren. Het interieur kwam er zwaar gehavend uit. Het kasteel was intussen in twee delen opgesplitst: de kant van de Morekstraat behield de oorspronkelijke ingang en langs de Winkelstraat — de tuinkant — kwam de tweede toegang. In 1980 kochten de gebroeders Paris de tuinkant en lieten die renoveren. Na hun geruchtmaakte faillissement werd het domein nog eens gesplitst.

24 PASTORIJ

Bisschop Maximilianus-Antonius Van der Noot liet deze woning in 1768 als riant buitenverblijf bouwen. Hij was ook graaf van het nabij gelegen Evergem, dus Wondelgem was prima gelegen. De gevelspreuk Respicie Finem vind je ook op de kerk, die destijds ingewijd werd door zijn neef Philippus. Vanaf 1799 diende het huis als pastorie, tot op vandaag voor pastoor Guido Vloemans.

966 De Franse vorst Lotharius vermeldt in een oorkonde dat “Gundinglehem” samen met Vroonstalle, Mariakerke en Evergem eigendom is van de Sint-Baafsabdij. De naam betekent zoveel als “woonplaats van Gondilo” en evolueerde tot Wondelgem. De oudste vermelding dus!

1251 Margaretha van Constantinopel laat de Lieve graven. Het belangrijke kanaal verbond Gent met Brugge en Damme en zou lang het uitzicht van Wondelgem bepalen. Vanaf de 17de eeuw nam de Brugsevaart het over en vandaag blijven er maar punten en komma's van de oude Lieve over.

1579 De eerste kerk van Wondelgem stond in de Maisstraat, waar nu de watertoren staat. Maar na de godsdienstoorlogen was Wondelgem bijna een spookdorp geworden en de kerk een nauwelijks bruikbare bouwval. De calvinisten verkochten de kerk in een openbare veiling.

1683 Albertus de Hornes, bisschop van Gent, beslist een nieuwe kerk te bouwen op de Stallendries, waar intussen ook meer volk woonde dan in de oude dorpskern. De Sint-Catharinakerk is voltooid in 1687 en staat er nu, na een paar later branden er nog maar 54 lampen op straat.

1800 Wondelgem verandert langzaam van een zuiver landelijke gemeente naar een stedelijke omgeving. Rijke Gentse families bouwen er hun prachtige luthoven en buitenverblijven. Vooral na WO II wordt het grootste deel van die domeinen verkaveld, waardoor veel erfgoed verloren gaat.

1910 De eerste gloeilampen springen aan, dankzij de oprichting van de maatschappij “Electricité de Wondelgem”. De openbare verlichting is wel niet meteen een succes te noemen, want een jaar later brandden er nog maar 54 lampen op straat.

1920 Gent annexeerde de volledige strook tussen het Kanaal en de spoorweg. Ineens is Wondelgem beroofd van al haar belangrijke industrie: de stoomketels van Mahy, de teerfabriek van Lummerzheim, de katoenweverijen en verschillende brouwerijen zijn nu allemaal Gents. Een zware klap.

1947 In de warme zomer van 1947 opent de Gentse industrieel Robert Vandesteene het openluchtzwembad Neptune. De eigenaar hield zelf strikt toezicht op de goede zeden. Lange tijd was een bikini voor vrouwen verboden, net als witte zwembroeken voor mannen. Op de ligweide ook geen geflikflooi...

1960 Aanleg van de industriezone naast de Ringvaart. De oude Boudewijnlaan heet vanaf nu Industrieweg en Wondelgem speelt weer mee na het debacle van 1920. Tot op vandaag is het een druk bedrijventerrein met bouwfirmas Denys, afbraakfirma Aclagro, de VDAB en tientallen andere kmo's.

1977 Door de fusie met Gent vreesden sommigen dat de eigenheid van de gemeente zou telloegaan. De Orde der Drie Wijzen bestendigde daarom de Driekoningenomgange als een jaarlijkse traditie, tot op vandaag. Tegen de editie van 1981 waren ook de drie reuzen klaar.

2017 De Wroo was een samenkomst van 100 inwoners van Wondelgem en daarmee de eerste burgertop in Gent. De deelnemers tussen 18 en 88 jaar brainstormden over de toekomst van mobiliteit, kleinhandel, pleintjes en groen om de gemeente gezellig en leefbaar te houden. Een primeur.

HENRI HELSENS

(1919-2007) Henri Helsen was een volbloed Wondelgemaar en fervent wielertoerist. Hij verzamelde oude fietsen die hij eigenhandig terug rijklaar maakte en daarna persoonlijk ging afleveren in Polen. Hij stoorde zich mateloos aan zwerfvuil en waakte er, met de vuilniszak in de aanslag, over dat de Vroonstalledries ten allen tijde netjes bleef. Dat leverde hem zijn bijnaam op als 'de burgemeester van den Dries'. Toen hij in 2000 Kirmemelkiezer van het Jaar werd (een prijs voor de dienstelijkste Wondelgemaren) kreeg zijn gepersonaliseerde pop daarom niet alleen een rennersplunje maar ook een tricolorle sjaap. Ook al kreeg deze volksfiguur geen straatnaam, zo bleef hij toch een beetje burgemeester.

BOB STEVENS

(1931-2015) De fameuze Robert (Bob) Stevens debuteerde in 1953 als bokser in de midden-gewichtsklasse en zou in totaal 56 kampen afwerken waarvan hij er 33 won, waaronder 10 met knock-out. Hij werd 7 keer Belgisch kampioen. Zijn laatste match bokste hij in 1964 in Abidjan. Dat zijn de feiten. Maar wat velen niet weten: hij was van Wondelgem, waar toen nog kampen georganiseerd werden in een weide recht over de Varenstraat. Toen Stevens zijn Belgische titel won, werd hij in een open koets door de gemeente rondgedragen en als een vorst onthaald. Na zijn sportcarrière baatte hij tot aan zijn pensioen een kruitwinkel uit in Mariakerke.

MARCELLA BATSLÉ

(1928-2015) Geen oude Wondelgemse vereniging of zij zal wel vergaderd hebben in café De Kroon. Marcella Batslé nam de zaak in 1968 over van haar moeder en tapte voort tot 29 december 1984 met een legendarisch afscheidsfeest. Bijgenaamd als "de cafetière van Wondelgem", duldde ze geen geruzie in haar zaak. Marcella had een speciale band met de harmonie en zelfs de forains van de kermis hielden er zich (redelijk) braaf. Ze was medestichter van de Heemkundige & Historische Kring en werd in 2001 'Kirmemelkiezer van het jaar'. In 2008 legde een zware brand helaas café De Kroon in de as. Vandaag staat er een winkelpand, op de hoek van den Dries en de Sint-Sebastiaanstraat.

DON FREDO

(1905-1993) Fred Hamerlinck stond bekend als de koning van de kermiskoersen maar zeegeveerde ook in tal van wedstrijden op de piste en won zelfs twee ritten in de Tour. Zijn bijnaam Don Fredo verdiende hij in Spanje, waar hij het publiek verbaasde met zijn volharding. Volgens de kenners won hij in de jaren '20 en '30 welgeteld 493 wedstrijden. Een zware rugblessure dwong hem al op zijn dertigste te stoppen waarna hij in 1934 het café Don Fredo opende "aan het roetle schuivover het frietkot", zoals hij de plek zelf beschreef (roetle betekent spoorweg). Met zijn onafschiedelijke pet bleef hij een graag geziene gast op wielerskoersen, waar hij steevast met de winnaar op de foto ging.

FRANS LOUWERS

(1921-1981) Frans Louwers eindigde zijn mandaat op 31 december 1976 als laatste burgemeester van Wondelgem, toen de gemeente fuseerde met Gent. Tijdens zijn ambtstermijn werd de verkavelingsgolf onstuitbaar en kwam de industriezone langs de Ringvaart tot ontwikkeling. Louwers besliste om het zwembad Neptune aan te kopen met de gemeente en om de terreinen met een sporthal uit te breiden. Hij gaf ook de eerste aanzet voor het 'Levensbos', een prille voorloper van de groene oase die het Westerringspoor vandaag is. Behalve burgemeester was hij ook een bedrijfsleider met een neus voor zaken: zijn fabriek M.H. Lummerzheim produceerde als eerste in België het populaire polyurethaan hardschuim voor dakisolatie.

MAY SARTON

(1912-1995) May Sarton was van Wondelgem, maar ze heeft er niet lang gewoond. Ze werd niet geboren in de straat die naar haar genoemd is, maar wel in de Botestraat, waar nu de Colruyt staat. Ze verhuisde als driejarige mee met haar ouders naar de States. Haar vader George Sarton was de eerste die de geschiedenis van de wetenschappen, als een apart vak beschouwde en hij mocht het gaan doceren aan de prestigieuze universiteit van Harvard. May volgde er als tiener theaterlessen en maakte uiteindelijk naam als auteur. Ze schreef zowel dichtbundels als romans en sprong er vooruit uit met haar 13 boekdelen vol memoires. Favoriete thema's waren liefde en vriendschap, ouder worden, de natuur en portretkunst.

ZULMA STEYAERT

(1892-1983) De beroemdste cafébazen van Wondelgem waren vaak bazzinon. Zulma Steyaert huwde naar eigen zeggen met haar beste klant uit café Den Engel, om dan een nieuw café te beginnen: De Voorman. Hier tapte ze de perfecte pint van 1930 tot 1983, meer dan een halve eeuw dus. Ze was een slimme vrouw met een fenomenaal geheugen, schreef gedichten en deed de boekhouding voor zowel het café als het vervoerbedrijf van haar man Achiel Dossche. Die vervoerde balen katoen met paard en kar, vandaar de naam van het café. Na Zulma was de opvolging verzekerd, eerst met dochter Maria en vandaag met kleindochter Carine. Tappen blijft hier dus een vrouwenzaak!

PIETER CIETERS

(1876-1964) Pieter Cieters was de eerste arts die zijn praktijk had in Wondelgem. Zijn huis aan de Evergemsesteenweg n°31 staat er nog. Hij was burgemeester van 1949 tot 1964 en bepaalde mee hoe de gemeente er nu uitziet. Toen ontsproten namelijk de eerste grote verkavelingen, vaak op gronden van boeren die er een rijklijk pensioen mee konden verzekeren. Al die nieuwe straten kregen planten- en diernamen, wat na de fusie met Gent tot veel naamswijzigingen dwong. Er waren namelijk al een Koestraat en een Crocuslaan in Gent – de respectievelijke oude namen van de Vroonstallestraat en de Sneeuwklodjeslaan. Cieters' naam bleef postuum wel bewaard: het dienstencentrum ligt vandaag in "zijn" straat.

SINT-CATHARINA

(287-307) Catharina van Alexandrië was een taale. Ze werd door keizer Maxentius ter dood veroordeeld om haar geloof (en omdat ze haar kuished niet voor hem wilde opgeven). Maar toen ze op een rad met pinnen werd gespannen, brak het rad. Daarna waaide haar brandstapel uiteen om enkel de beulen te verbranden. Haar onthoofde lukte uiteindelijk wel, maar uit de wond stroomde melk in plaats van bloed, die meteen Alexandrië van de pest genees. De populaire heilige werd aanroepen als beschermster van de kuished en volharding in de doodstrijd, tegen ademnod, barenspijnen, gewrichtsziekten, migraine en tongziekten, maar in Wondelgem vooral tegen ringworminfecties (beter bekend als 'katrienewiel').

EDMOND VERSTUYFT

(1896-1984) Politieverslag, 1919: "Zij hebben eenige flesschen uitgedronken. Er waren gestolen: 60 flesschen wijn, 6 flesschen champagne, 1 flesch elexir, 15 frank, twee paar vrouwenbottlen en een zilveren uurwerk". Dit was het werk van de bende Van Hoe en Verstuyft, die drie jaar lang de streek teisterde. Ze beperkten zich helaas niet tot drank en bottlen maar pleegden ook 14 brutale roofmoorden. Oprichter Raymond Van Hoe rekruteerde in Wondelgem zijn kornuiten, de broers René en Edmond Verstuyft. Op het assisenproces beantwoordde Van Hoe elke vraag met "Ik weet van niets". Oudere Wondelgemmers zeggen het nog wanneer iemand staalhard de waarheid ontkent: "Hij is Van Hoe en hij weet van niets".

